

Kerkelijk schaal vergroten

HenkPeters

Persoonlijk heb ik mijn werkzaam leven van ruim veertig jaar in pastoraat en onderwijs vooral verdaan met fusieprocessen. Ik mag mezelf ervaringsdeskundige noemen. En daarom weet ik hoe moeizaam dit soort processen gaat, hoeveel tijd het kost en dat het alleen lukt via een natuurlijk proces waarin je de tijd het werk laat doen. Mensen moeten van de noodzaak overtuigd kunnen raken en er zelf voor gekozen hebben; desnoods omdat er niks anders meer te kiezen is.

Als de rekeningen niet meer betaald kunnen worden snapt iedereen dat er niet veel meer te kiezen valt. Betrokkenheid bij een kerkgemeenschap is in steden vaak ook meer ingegeven door sfeer en stijl van het kerkelijk vieren; van hoe kerk-zijn gestalte krijgt. Dat is méér dan alleen maar een

Niemand hoeft mij ervan te overtuigen dat organisatorische schaalvergroting voor een instituut economisch goed kan uitpakken, kosten besparend kan zijn. Tegelijkertijd is geld maar een deel van de werkelijkheid. Wat heb je aan kostenbesparingen als je daarmee je leef- of werkgemeenschap om zeep helpt.

De leugen achterhaalt je wel

Als je stelling is dat je alleen centraal gaat doen wat decentraal niet - meer - gaat, dan kies je voor een weg van geleidelijkheid die nodig is om zo'n proces goed te laten verlopen. En als eindverantwoordelijke moet je natuurlijk wel oprecht zijn in je motieven. Ga je een school sluiten om van de directeur af te komen, dan val je snel door de mand. Bij kerkelijke schaalvergroting krijg je toch de indruk dat het minstens niet alleen gaat om economische motieven. Op een aantal plekken in het bisdom kun je aanwijzen dat de schaalvergroting ook wordt aangegrepen om met het zittend personeel af te rekenen, om een orthodoxe pastoor te kunnen benoemen die rechtzinnigheid in de leer, de dogmatiek en de regeltjes, weer kan aanscherpen of invoeren. Je krijgt het vermoeden dat niet het aantal levensvatbare (kerk)gemeenschappen het doel en uitgangspunt zijn, maar het aantal beschikbare cellulaire voorgangers die zogeheten recht-

De basisschool Biest-Houtakker (N.Br.) is tot een brede school uitgebreid. Foto's: Piet Voermans

zinnig in de leer zijn. Eerlijk duurt het langst. Liegen is laf. En onnozele kinderen vieren we maar één dag per jaar.

Draagvlak

In steden kun je op meer draagvlak voor schaalvergroting rekenen wanneer het ook oprecht om economische motieven gaat.

toevallige territoriale indeling. Maar ook daar kleeft aan het gebouw het persoonlijke levensverhaal van mensen en wat er gebeurd is in het leven van je dierbaren. Dat gebouw ruikt naar je leven, roept herinneringen op aan lief en leed ... Maar als er geen begaanbare weg over blijft... Het bestuur van de Stephanusparochie - ontstaan uit schaalvergroting van acht parochies in de Nijmeegse binnenstad - zegt dan pas een kerkgebouw te willen sluiten als de parochiële deelraad van dat kerkgebouw de noodzaak ervan inziet. Zolang dat nog niet het geval is blijft het gebouw open en moet het daarna gesloten worden dan wil het parochiebestuur meezoeken of er kerkruimte in de buurt gecreëerd kan worden in een verzorgingstehuis, brede school of wijkcentrum. Want, zegt men daar, kerk-zijn kan zich alleen voltrekken, als er gemeenschapsvorming ter plekke mogelijk is. Andere motieven deugen niet. Sterk in de aanpak van deze Nijmeegse fusieparochie is dat ze erg veel zorg hebben voor en werk maken van het verkrijgen van draagvlak. Elke kerkgemeenschap in die parochie heeft een gekozen deelraad die over het - gevoelde - belang van die gemeenschap gaat. Er is een reglement waarin samenwerking en besluitvormingsprocessen zijn vastgelegd. Hier beluister je natuurlijk ook dat het zeer doet of dat men vreest dat het erg

In de brede school Biest-Houtakker het café Toontje waarin sinds kort gekerkt wordt.

veel pijn gaat doen. Maar hier voelt iedereen zich bij die pijnlijke weg betrokken.

Gemeenschapsleven veilig

De parochie Schayk - Ravenstein, Herpen e.o. - probeert de mensen in de kerkdorpen gerust te stellen door plechtig te beloven dat de dorpskerkjes open blijven voor vieringen zolang dit enigszins betaalbaar is. Alleen in Schayk mag gegarandeerd (?) elke zondag een eucharistieviering zijn. In de andere plaatsen worden gebedsdiensten gehouden, blijven koren in stand en wordt regelmatig een priester ingevlogen voor een eucharistieviering. Zo breek je de gemeenschappen niet af. Want in een dorp is kerk niet alleen eucharistie en sacramenten. Kerk is vooral gemeenschap, zorg voor elkaar in lief en leed. En de ontmoetingsplaatsen zijn al zo uitgedund in de dorpen. Geen winkel meer, geen basisschool, geen voetbalclub ... Wanneer dan ook de kerk geen plaats van samenkomen meer biedt, dan verdwijnt God ook uit Brabant.

Open wonden

In plaatsen als Biest-Houtakker en Esbeek heeft het bisdombeleid ervoor gezorgd dat open wonden blijven opspelen. Mooie kerken werden gesloten bij de feestelijke viering van het WO-jarig bestaan of op het moment dat een fraaie en dure restauratie - begeleid door hetzelfde bisdom - is afgerond. Die parochies hebben daardoor intussen minder contanten maar voldoende bezit om het nog jaren economisch gezien vol te houden. Ze hebben ook voldoende vrijwilligerskader om de gemeenschap actief te houden, ze houden gebedsdiensten en huurden regelmatig een priester in. En wie dat niet genoeg was kon kerken in Hilvarenbeek of Diessen. Als je dit overziet, zie je zelfs als buitenstaander geen noodzaak tot een opgelegde fusie en kerksluiting. Of gaat het dan toch vooral om iedereen in het orthodox kerkelijke gelid te krijgen waar denken en sturen is voorbehouden aan de celibataire geestelijkheid en het kerkvolk hooguit gezien wordt als een kudde blatende schapen, die altijd wel iets te mekkeren hebben? De kerkgebouwen in Biest-Houtakker en Esbeek staan noodgedwongen leeg omdat ze van hogerhand gesloten, leeggeroofd zijn. Het zijn monumentale aanklachten tegen een kerk die haar hart kwijt is en er blijk van geeft geen enkel empathisch vermogen te hebben om haar vermeend gelijk te relativiseren. En wie roept ...

Schuilkerken

De San Salvatorgemeenschap blijft haar kracht behouden, wordt zelfs sterker. Voor die gemeenschap is dat kerkgebouw van minder belang. Hun samenkomen is natuurlijk wel gemeenschapsvormend maar trekt vooral aan door haar moderne stijl van vieren en begrijpelijke mensnabije theologie. Bovendien hebben zij zich voor tegenweer weten te beschermen door een juridische en financiële structuur die hen niet langer afhankelijk maakt van kerkelijke luimen. De San Salvatorgemeenschap bloeit als nooit tevoren.

Ook de geloofsgemeenschappen van Esbeek en Biest-Houtakker gaan in schuilkerken verder. De één in het café naast de kerk waar een goed koor de vieringen opluistert; de ander in de brede school van Biest-Houtakker. In beide gevallen godgeklagd want de door henzelf betaalde fraaie kerkjes staan op last van Den Bosch zonder bestemming leeg. En waar verstandige bestuurders van alles proberen om draagvlak te scheppen voor het fusieproces en vooral ook tegenstanders erbij te betrekken, doen ze er vanuit Diessen alles aan om van lastpakken af te komen. Niemand van Esbeek en Biest-Houtakker zit in het nieuwe parochiebestuur. We zullen ze wel hebben.

Daar niet begraven worden

In die fusieprocessen van dorpskerken speelt ook eeuwenoude ri-

Doodse kerk en Dodenakker ... centrum van Esbeek (N.Br.)

valiteit een rol. Iemand uit Herpen gaat liever dood dan dat hij in Ravenstein begraven wil worden. Gemeenschappen moeten ook historisch gezien een beetje bij elkaar passen. Daar is in veel gevallen helemaal niet naar gekeken. Wie middels het al of niet betalen van de gezinsbijdrage zijn mening uit over wat hem of haar wordt aangedaan weet, gelet op de reactie, het kerkelijke hart toch te bereiken. Wie geen kerkbijdrage meer betaalt en doorgaat met (gebeds)diensten op schuilplaatsen, verspeelt daarmee het recht na zijn dood begraven te worden op het parochiekerkhof. Die moet maar naar een algemene begraafplaats ergens anders ... En dat is weer katholiek want na de dood gaat het door ...

Het blijft rommelen

Zo is er reuring in Best, Asten, Someren, Lieshout, Oss, Berghem, Haren, Megen, Macharen. Allemaal omdat we financieel gezien geen andere keuze hebben? Welnee. Over het algemeen zijn het financieel gezonde gemeenschappen met misschien méér bezit dan contanten; met in alle gevallen genoeg middelen om het fusieproces tijd te gunnen om draagvlak te krijgen en andere oplossingen te vinden dan het sluiten van hun plaats van samenkomen. Is echter niet de levensvatbaarheid van een gemeenschap uitgangspunt, maar het aantal psychisch gezonde celibataire voorgangers/priesters, dan moet er onverbidlijk in een rap tempo gesloten worden want in dat geval werkt de tijd in ons nadeel ... Terwijl de Heer van de oogst volop werkvolk gestuurd heeft dat zelfs om-niet wilde werken in de wijngaard .... Maar Hij heeft kennelijk geen kijk op het soort volk dat nodig is.